

תאריך: 12.1.10
בתשובה נא לציין: 37230

לכבוד
עו"ד אסנת מנדל
מנהלת מחלקת בג"צים
פרקליטות המדינה

בפקס

ג' נ',
שלום רב,

הנדון: גירוש בזק של תושבי השטחים הכבושים מביתם שבגדה

1. אנו פונים אלייך בשם המוקד להגנת הפרט, האגודה לזכויות האזרח בישראל, בצלם, גישה, יש דין ורופאים לזכויות אדם, כדי להביא לידיעתך את עובדת גירושם של תושבי השטחים הכבושים מביתם שבגדה לרצועה, הנעשים על ידי הצבא, בדרך של הליכי בזק. באופן ספציפי, נתייחס גם לעמדת יועמ"ש גדמ"ע, לפיה אין הוא מוצא לנכון לעכב לזמן קצר גירוש כאמור, לבקשת באי כוחם של המיועדים לגירוש, כך שתתאפשר הגשת עתירה בעניינם. זאת, אף במקרים בהם ידוע ליועמ"ש שכבר הוגשה עתירה דחופה ועמה בקשה למתן צו ביניים, הממתינה אך להחלטת בית המשפט.
2. כפי שיפורט להלן, עמדתנו העקרונית היא שעצם גירושו של אדם על בסיס מענו הרשום הוא פסול מכל וכל, ובמיוחד כאשר מדובר בגירוש בזק שלא מאפשר מימוש זכות הטיעון. כמו כן, אנו סבורים כי עמדת יועמ"ש גדמ"ע אינה עולה בקנה אחד עם ההתנהלות המצופה מרשות ציבורית. יתרה מכך, מדובר בעמדה המסכלת כל אפשרות מעשית לקיום שימוע בטרם הגירוש, ושאינו בצדה כל נימוק פרט להיות הדבר, לכאורה, בסמכות המפקד הצבאי.
3. תחילת הפרשה הנוכחית לפני מספר חודשים, בהחלטת הצבא לגרש את מר אחמד צביח, תושב הגדה מזה כעשור, ואת מר אחמד סואלי, המתגורר בגדה משנת 2000, למענם הרשום – ברצועת עזה. אזכיר ששאלת חוקיות גירושם כאמור מצויה בהליכים משפטיים, בהם ניתן מייד צווי ביניים (בג"ץ 6685/09 קהוגי נ' המפקד הצבאי לאיזור; בג"ץ 2786/09 סאלם נ' המפקד הצבאי לאיזור, בו אף הורה בית המשפט על הוצאת צו על תנאי).

כמו כן, כיום מצוי גם עניינו של מר סואלי בהליכים משפטיים (בג"ץ 8729/09 סואלי נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית). יצוין כי ביום 7.1.09 התקיים דיון בעתירה, בסופו ניתנה החלטה לפיה על המדינה לשקול את עמדתה מחדש ולעדכן את בית המשפט תוך חמישה ימים.

4. בשני המקרים פנה המוקד להגנת הפרט מייד ליועמ"ש גדמ"ע וביקש כי גירושם יעוכב לזמן קצר, כך שיתאפשר לבאי כוחם מטעם המוקד לעתור נגד ההחלטה לגרשם.

בעניינו של מר צביח הוסכם, לאחר שיג ושיח, כי הגירוש יעוכב אם טרם הושלם; למרות זאת, כעשרים דקות לאחר מכן וכשעה מרגע פנייתנו הראשונה, נשלח מר צביח דרך מעבר ארז אל רצועת עזה, שם הוא מצוי עד היום.

בעניינו של מר סואלי סירב יועמ"ש גדמ"ע לעכב את הגירוש בהיעדר צו שיפוטי, על אף שהובהר לו על ידי בא כוחו של מר סואלי כי כבר הוגשה עתירה בעניינו, הממתינה להכרעה בבקשה לצו ביניים. למרבה המזל, ההחלטה בבקשה לצו הביניים ניתנה בטרם הספיק הצבא להשלים את הגירוש, ומר סואלי נותר במשמורת.

5. ביום 29.10.09 פנינו לאל"מ שרון אפק, יועמ"ש גדמ"ע דאז, בתלונה על התנהלות גורמי היועמ"ש בעניינו של מר צביח. תלונה דומה נשלחה ביום 11.11.09 בעניינו של מר סואלי. במכתבים אלו הלנו על התנהלות לא ראויה מצד משפטנים ועורכי דין, העומדת אף בניגוד להחלטות במקרים דומים.

העתקי הפניות מצורפים ומסומנים א'-ב'.

אי-חוקיות גירושי בזק בהתאם לדין הבינלאומי והישראלי

6. כבר בראשית הדברים נדגיש, כי גירושם של תושבי שטחים מביתם על בסיס מענם הרשום הוא חמור ופסול, ועומד בניגוד לדין הבינלאומי, להסכמי הביניים בין ישראל לאש"ף ולחקיקת המפקד הצבאי באיזור. כמו כן, גירוש כאמור מהווה פגיעה חמורה בזכויות האדם של המגורש ושל בני משפחתו הנותרים בגדה. אנו רואים את עצם הגירוש בחומרה רבה, וכמעשה שמהווה לא פחות מאשר העברת כפייה של תושבים מוגנים, שהיא כידוע הפרה חמורה של הדין הבינלאומי ההומניטארי.

7. לפסול המהותי נלווה גם פסול פרוצדוראלי, המחריף את הפגיעה במגורשים. הליך אישור הגירוש הוא הליך מהיר, קצר ומזורז, במהלכו לא ניתנת למיועד לגירוש כל אפשרות לשטוח את טענותיו בפני הרשות, בעצמו או באמצעות בא כוחו. בבג"ץ 3519/05 ורד נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית (פס"ד מיום 26.7.06) נקבע כי:

"מן הראוי שהמשיבים ישקלו קביעת נוהל אשר יאפשר למורחק, בנסיבות מתאימות וגם ללא הוצאת צו לתיחום מגורים, הליך של שימוע להעלאת

טענותיו שעה שהוא חולק על הרישום במרשם האוכלוסין הפלסטיני" (סעיף 6 לפסק הדין).

8. כיום הליך הגירוש כולל רק "תשאול" קצר, לאחריו מאושר הגירוש או מבוטל. אך לאחרונה נדון בבג"ץ עניינה של תושבת השטחים הכבושים שהורחקה מהגדה לרצועה, לאחר תשאול בלבד. במסגרת ההליך, סבר בית המשפט כי אין די באותו "תשאול" כדי להוות שימוע כנדרש על פי דין, והורה למדינה לאפשר לה שימוע ראוי בנוכחות באי כוחה, עורכי דין מטעם עמותת גישה. על פי החלטת בג"ץ, באי כוחה הורשו גם להגיש לגורמי הצבא טיעונים בכתב כנגד ההרחקה וכן להיפגש עם מרשתם עובר לשימוע (בג"ץ 8731/09 **עזאם נ' מפקד איזור הגדה המערבית**, החלטה מיום 12.11.09).

נזכיר, כי כללי המשפט המינהלי מחייבים כי לאדם ייערך שימוע בטרם תתקבל החלטה בעניינו, וחובה זו חלה במיוחד במקרים בהם מתקבלת החלטה לגרש אדם מביתו. דברים אלו נאמרו במפורש בעע"מ 1038/08 **מדינת ישראל נ' געאביץ** (פס"ד מיום 11.8.09), וסיכומם הוא כי "במקרה הרגיל, בו מדובר בשוהים המצויים בתחום ישראל בגדרי משפחתם תקופה ארוכה, יש לקיים את השימוע בטרם ההחלטה" (פיסקה כ"ח לפסק דינו של השופט רובינשטיין; ההדגשה במקור). באותה פרשה נדון עניינם של זרים שיש חשש בטחוני לגביהם, וקל וחומר שדברים אלו יפים לגבי מי שאינו זר, אלא בעל מעמד כדין בשטחים והרשום במרשם האוכלוסין הפלסטיני, ואשר גירושו בא על בסיס מענו הרשום בלבד.

9. כמו כן, אין מדובר בדרישה חדשה, אלא בכללים ידועים היטב מימים ימימה. כללים אלה יושמו בהקשרים אחרים של הפרות זכויות אדם בשטחים הכבושים, כגון גירושים מחוץ לשטח הכבוש (בג"ץ 5973/92 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר הביטחון**, פ"ד מז(1) 267) והריסות בתים עונשיות (בג"ץ 358/88 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' אלוף פיקוד מרכז**, פ"ד מג(2) 529).

10. לפיכך, **נבקשכם בראש ובראשונה, להורות לגורמי הצבא להפסיק לאלתר את גירושם של תושבי השטחים הכבושים ממקום מגוריהם בגדה לרצועת עזה, במיוחד כאשר הנימוק הוא מענם הרשום. זאת, לכל הפחות עד להכרעת בית המשפט בסוגיה העקרונית של חוקיות גירושים כאמור.**

מבלי לפגוע בטענותינו העקרוניות כנגד חוקיות הגירושים, נבקשכם כי ככל שימשיך הצבא בגירושים כאמור, הוא יאפשר למיועד לגירוש שימוע הוגן, במהלכו יינתן לו זמן מספק להעלות טענותיו, לרבות באמצעות בא כוחו, ולערער על ההחלטה לאחר מכן. נזכיר, כי מדובר במי שאין כל דחיפות שיכולה לכאורה להצדיק את שלילת זכות הטיעון שלו, זכות המאפשרת לו, למשל, להביא ראיות לגבי חייו בגדה (עניין שאף לשיטת הצבא עשוי לשנות את ההחלטה, אם למשל התגורר בגדה לפני שנת 2000 בהיעדר מידע בטחוני).

התנהלות יועמ"ש גדמ"ע במסגרת גירושי הבזק

11. מעבר לאמור לעיל, נבקש להפנות את שימת הלב להתנהלות יועמ"ש גדמ"ע במסגרת גירושי הבזק. ביום 21.12.09 התקבלה אצלנו תשובתו של סא"ל דורון בן ברק, סגן יועמ"ש גדמ"ע, מאותו יום. התשובה התייחסה לתלונה הפרטנית בעניינו של מר צבית, אולם נכתב כי "כלקח מהאירוע הנדון ומאירועים נוספים בעבר ועל מנת למנוע אי הבנות הוחלט, כי בהעדר צווים שיפוטיים המעכבים הרחקת עזתים מאיו"ש, לא תיערך כל התערבות מטעמנו ולא תימסר תשובה, כי בכוונתנו לנסות לפנים משורת הדין לעכב את ההרחקה".

עוד נכתב כי "התנהלות קציני מדור מרשם אוכלוסין [אצל יועמ"ש גדמ"ע], אשר ניסו לעכב החזרת עזתים לביתם על מנת לאפשר הגשת עתירות, הינה התנהלות קולגיאלית לפנים משורת הדין".

העתק תשובת סגן היועמ"ש מצורף ומסומן ג'.

12. אנו רואים בחומרה את העמדה האמורה. כידוע, עמדתו של היעוץ המשפטי לגופי המינהל היא העמדה המשפטית המחייבת את גורמי המינהל (בג"ץ 4247/97 **סיעת מרצ במועצת עיריית ירושלים נ' השר לענייני דתות**, פ"ד נב(5) 241; בג"ץ 5277/07 **מרזל נ' מפקד משטרת מחוז ירושלים**, 20.6.07, ס' 8 לפסק דינה של הנשיאה). כך, במשך שנים היה היעוץ המשפטי למינהל לגורם בעל מעמד בכיר ומרכזי בעיצוב שלטון החוק בישראל.

יודגש, כי ללשכת היועמ"ש תפקיד אקטיבי של ממש בכל אותם הליכי גירוש, שכן קציני היועמ"ש הם אלו המאשרים באופן אישי ביצועו של כל גירוש. כך, לא ניתן לגרש אדם ללא קבלת אישורו של היעוץ המשפטי של המפקד הצבאי. אישור זה מתחייב לא רק בעת קבלת ההחלטה על ידי הגורם המינהלי לגבי עצם הגירוש, אלא הוא צריך להיבחן מחדש לאחר שמיעת טענות בעניין ההחלטה. הסתלקותו של היעוץ המשפטי מן התמונה מהווה שינוי משמעותי בתפישת תפקידו. לא ניתן להתנער מהסמכות לעכב את החלטת המינהל, בשל הרצון "למנוע אי הבנות".

נזכיר, כי עמדת יועמ"ש גדמ"ע חמורה במיוחד בשים לעובדה שמדובר בהליך שעצם חוקיותו נבחנת כיום בבג"ץ (וכאמור – באחד המקרים כבר ניתן צו על תנאי ובאחר מתח בית המשפט ביקורת קשה על ההחלטה והורה למדינה לשקול את עמדתה פעם נוספת), ושמדובר בהליך שלא מאפשר כלל שימוע של ממש למיועד לגירוש. פניית בא כוחו ליועמ"ש גדמ"ע היא אם כן בבחינת שמיעה ראשונה וראשונית של טענותיו המפורטות והמנומקות נגד ההחלטה, וכיצד יתאפשר שימוע קודם הגירוש, אם הגירוש קודם לשימוע?

13. עניינו בבקשה לעכב גירוש אדם לזמן קצר. ברי כי לא נשקפת סכנה מאותו אדם המיועד לגירוש, שמלכתחילה הבסיס (השנוי במחלוקת) לגירושו הוא מענו הרשום בלבד. איזה נזק, שלא לומר נזק של ממש, ייגרם לרשויות הצבא מעיכוב כאמור? למעשה, ההחלטה לאפשר את הגירוש היא שתגרום נזק ממשי למגורש, בשים לב למדיניות המשיב שלא לאפשר מעברים בין הגדה לרצועה ולהיפך, ובכך למנוע ממנו כל אפשרות להתראות עם יקיריו עד להכרעה בעניינו.

יצוין, כי בניגוד לאמור במכתבו של סגן היועמ"ש, בביצוע הגירוש יש כדי להשפיע על תוצאות ההליך – שכן הצבא עצמו טוען, ובכלל זה בבית המשפט, שיש לצמצם את המעברים בין הרצועה לגדה, ללא קשר לשאלת חוקיות השהייה באזור מסוים. מעבר לכך, במקרים בהם הוגשה כבר בקשה דחופה לצו ביניים, ברי כי אישור הגירוש משפיע מראש על גורל הבקשה.

14. הדברים חמורים במיוחד, בשים לב לעובדה שמדובר בעורכי דין בשירות הציבור, המחויבים לנהוג בהגינות וביושר. לא ניתן להשלים עם מצב בו עורך דין בשירות הציבור יתעלם מפניות עורכי דין ואף מבקשות לצווי ביניים שהוגשו זה מכבר, מן הטעם הפורמאלי שטרם ניתנה החלטה בעניין, ובמצב זה "אין כל חובה שבדין לנהוג אחרת". התנהלות זו אינה מכבדת את הצד שכנגד; אך חמור מכך, התנהלות זו אינה מכבדת גם את השירות הציבורי ואת בית המשפט בפניו מונחת הבקשה למתן צו ביניים, שהיועמ"ש מאפשר לסכלה.

15. התפישה לפיה עריכת שימוע רציני למועמדים לגירוש מבתיים; מתן הזדמנות של ממש לאדם שזכויותיו הבסיסיות ביותר עומדות על הכף להיות מיוצג או לפנות לבית המשפט; והימנעות מהליכים של "גירושי-בזק" חטופים (והכל כשמדובר בהליך שעצם חוקיותו שנויה במחלוקת עמוקה ותלויה ועומדת בבית המשפט) – כולן אינן אלא בבחינת "מעשי חסד" הנעשים (או לא נעשים) "לפנים משורת הדין", מדליקה נורה אדומה ביחס לתפישת תפקידו של היועמ"ש, כגורם האמון על שמירת עקרונות החוק והמשפט בכל פעולות הצבא.

16. לעניין זה, ומבלי להתייחס למקרים הקונקרטיים המתוארים לעיל, נבקש להבהיר ליועמ"ש גדמ"ע את תפקידו כיועץ משפטי בכיר ואת חובותיו, כך שבמקרים בהם מוחלט (על אף האמור לעיל) על ביצוע גירוש, יעוכב הגירוש ככל האפשר, ויעשה הכל כדי שתינתן הזדמנות של ממש למועמד לגירוש לפנות לבית המשפט, ובוודאי להימנע מביצוע גירושי בזק ומחטפים שיסכלו אפשרות כזו.

בכבוד רב,

דליה קרשטיין

מנכ"לית

העתק:

היועץ המשפטי לממשלה, מר מני מזוז

הפרקליט הצבאי הראשי, אלוף אביחי מנדלבליט

מפקד פיקוד המרכז, אלוף אבי מזרחי

מתאם פעולות הממשלה בשטחים, אלוף איתן דנגוט

יועמ"ש גדמ"ע, אלוף משנה אלי בר-און